

Hoezo repertoire?

De Vlaamse theaterweide: mollenlandschap of slagveld van lillend leven?

Het maandenlang kleinzielig politiek getouwtrek rond de nieuwe directeur van de KVS ontnam het zicht op de essentie van de hele discussie: wat is repertoire anno 1992? Geen eenduidig te beantwoorden vraag, maar precies daarom fundamenteel. Etcetera wil een aantal meningen verzamelen. Op de volgende pagina's opinies van Lucas Vandervost en Janine Brogt. Gommer van Roussel opent de rij en stelt een utopische denkoefening voor.

Begrippen als repertoire, repertoiregezelschap, repertoirehuis zijn sedert geruime tijd onderhevig aan metaalmoetheid. 'Er is behoefte aan een nieuw begrippenapparaat dat ons in staat stelt de veranderende realiteit van het globale theaterveld te omschrijven', noteerde Marianne Van Kerkhoven in december 1988 (Etcetera 24) toen ze aandachtig op zoek ging naar het/een profiel van een gezelschap en meende te moeten concluderen dat groepen als De Tijd, BMCie en Arca zich tussen de A-gezelschappen ('repertoiregezelschappen' dus?) KNS, KVS en NTG wroongen.

Nu vier jaar later is en blijft het onzinnig om de theaterrealiteit anno 1992 te willen blijven inventariseren en catalogeren met deze 'leeggelopen woorden' (Van Kerkhoven). Maar hoe leeggelopen is het woord 'repertoire' eigenlijk? Zijn wij niet *allen* bezig met 'repertoire', zoals Janine Brogt zich ooit terecht afvroeg? En is niet elk gezelschap ipso facto een repertoiregezelschap? Stan

zowel als Ensemble KNS-Raamtheater, Maatschappij Discordia zowel als het NTG, De Tijd zowel als de KVS, Needcompany zowel als Arca, BMCie zowel als Zuidpooltheater, Toneelgroep Amsterdam zowel als Het Nationaal Toneel? Naar mij voorkomt is het begrip 'repertoire' nog nooit zo leeggelopen als het vol is aan betekenis. Want het fundamentele verschil waardoor de ene groep zich onderscheidt (of zou kunnen onderscheiden) van de andere is niet of die ene repertoire speelt en de andere niet, maar is de wijze waarop ze het theatermedium in globobenedert, is haar eigen-zinnige methodiek om de taal die ze hanteert, manipuleert, te blijven ontwikkelen, is de constante theatrale confrontatie die ze aangaat met haar eigen doelstellingen én het publiek, is het geloof en de twijfel, het engagement en de zelfkritiek die ze als groep heeft in wat ze doet en hoe ze het doet, is de keuze die ze maakt tussen werken in en met een (vast) ensemble of als ad hoc-formatie. Boven alles is er echter

het vurige verlangen om *samen* wat te doen. Want iedereen lijkt zich zeer goed bewust van de labiele, eenzame en kwetsbare positie van de individuele kunstenaar in deze politiek, economisch en geestelijk onevenwichtige tijd. Meer en meer theatermakers sluiten de rangen en hebben nood aan een 'familiaal dak' boven het hoofd, een plek waar ze zich in de eerste plaats 'veilig' voelen, waar ze zich aangemoedigd weten om de geestelijke versplintering tegen te gaan, de leegloop uit de gezwollen buik van de tijd. En tegelijk is er het besef dat een aangevane verbintenis geen eeuwigheidswaarde heeft: de theatermaker heeft een duurzame maar vergankelijke verhouding met zijn omgeving.

Toch is het heimwee naar 'together again' groter dan het wispelturige ego. Lees ik niet in de inleiding van het Kaaitheaterjaarboek 1992 dat 'theatermaken per definitie is "samen iets doen", samen bezig zijn, samen een vorm zoeken om te spreken'? Vanzelfsprekend is het dat! Maar nu blijkt het meer dan ooit tevoren en wordt het relationele groepsverband zeer expliciet gesteld en als beginselverklaring ingeschreven. Nestwarmte, beschutting, afscherming... maar ook luisterbereidheid, toetsing, reflectie, kortom 'retour à la famille, à *ma* famille' zijn primordiale sleutels om het artistieke proces open te wrikken. Het kunnen tegelijk hanteerbare wapens zijn om de oppervlakkige, vijandige buitenwereld aan te pakken.

Samen

Eenzijds tekent dus het gebruik van het begrip 'repertoire' noch duidelijke, noch zingevende scheidslijnen op de topografische kaart van het theaterlandschap en is het als criterium te verwaarlozen, anderzijds wordt de zin en de waarde van het begrip 'ensemble' (Samen Met Elkaar Een Geheel) opnieuw gretig onderkend en onderschreven. Het ligt met andere woorden voor de hand dat een 'ensemble' een onderdak, een huis zoekt, krijgt of wordt toegewezen om in relatieve creatieve rust haar repertoire uit te bouwen en te tonen aan een potentieel geïnteresseerd publiek. Voor min of meer gerenommeerde ensembles levert dit geen of bijna geen problemen op. Die vinden meestal vlug – en vaak definitief – een onderdak bij één van de kunstencentra. Kaaitheater en Monty b.v. gaan werkrelaties aan met vaste en liefst hechte artistieke Vlaamse en Nederlandse 'families' en (co-)produceren hun werk. Voor meestal kleine en beginnende ensembles is het echter vaak opboksen tegen een overmacht. Omdat de centra onder financiële druk of omwille van het verworven (internationale) prestige zich streng, paternalis-